

FOTO'S THE WALT DISNEY COMPANY

Beelden uit drievoudig Oscarwinnaar **Nomadland**.

Uitgerangeerd Amerika aan het woord

Drama

Nomadland Regie: Chloé Zhao. Met: Frances McDormand. Te zien op: Disney+.

●●●●○

Door onze redacteur **Coen van Zwol**

Niks houdt de zestiger Fern nog in het dorp Empire, Nevada. De gipsmijn sloot, haar echtgenoot overleed, de burens vertrokken, de postcode werd opgeheven. Fern slaat haar bezittingen op in een loods en trekt in een tweedehands busje de wereld in.

Zo treedt Fern (Frances McDormand) toe tot het middelbare en bejaarde nomadenlegioen dat de Verenigde Staten tegenwoordig doorkruist. Ze raakten op drift door kredietcrisis, scheiding, fabriekssluiting of ziekte, zagen hun pensioen in het niets oplossen, konden zich niet langer hypotheek én eten veroorloven. Dus trekken ze als seizoenarbeiders rond in opgepimpte campers en busjes, geëxploiteerd door Amazon, fastfoodketens, natuurparken, boeren.

Nomadland - dit weekend bekroond met drie Oscars, voor Beste Film, Beste Regisseur en Beste Actrice - is gebaseerd op de gelijknamige bestseller van journaliste Jessica Bruder uit 2017, die zelf een jaar leefde en werkte tussen deze bejaarde neo-nomaden. In boek én film speelt Bob Wells een rol, de goeroe van deze mobiele levensstijl die, zo zegt hij, „tijdig zoveel mogelijk passagiers in de reddingsboten van de Titanic wil krijgen”.

Actrice Frances McDormand, die de

rechten op *Nomadland* kocht, benaderde voor de verfilming regisseur Chloé Zhao. Zij weet uitstekend raad met ‘Americana’, zo bewees ze al in *The Rider*, een film vol gesjeesde rodeocowboys en verwelkend machismo, weidse landschappen en zons- ondergang. Die tref je ook in *Nomadland*, waar de krachtige, melancholieke visuele lyriek van haar cameraman en echtgenoot Joshua James Richards in dienst staat van Fern, een personage zo weerbarstig als het landschap. Zhao’s intentie is ons onder te dompelen in het leven langs de weg. Met een cast en crew van zo’n 24 mensen reisden ze maanden door de steppen, naaldbossen en woestijnen van het westen. Ze werkt met niet-acteurs, soms passanten. Maar zonder Frances McDormand als Fern was *Nomadland* niet zo’n sterke film geworden. Ze is bijna ijdel in haar gebrek aan ijdelheid. McDormand gebruikt geen make-up, knipt haar eigen haar, zit met diarreë op een emmer te pruttelen. Ze won er haar derde Oscar mee.

Alles suggereert een keuze

Ook Zhao’s montage verdient respect. *Nomadland* ontrolt zich ongehaast, maar zonder traag of pretentief te worden. De majestueuze panorama’s ervaar je niet als mooifilmerij omdat ze onderliggende motieven versterken: eenzaamheid versus sociale warmte, stabiliteit versus beweging, ouderdom. Halverwege lijkt *Nomadland* even in conventioneel vaarwater te belanden als een ‘laatste kans-romance’ tussen Fern en de goedge Dave (David Strathairn) dreigt.

De sociale kritiek van Jessica Bruders boek delft bij al die stoïcijnse lyriek wel

het onderspit. Alles in *Nomadland* suggereert dat Ferns mobiele leven een keus is: ondernemingszin gecombineerd met rouwverwerking. Haar burgerlijke zuster verdedigt Fern als belichaming van een Amerikaanse traditie van landverhuizers, cowboys, hobo’s en beatniks.

Fern vriest nog liever dood in haar busje dan zich te melden bij de opvang. Geen slachtoffer maar een harde werker die niet zanikt. De film bewondert dat, het boek benadrukt eerder dat het neoliberalisme deze babyboomers tot leven in een busje veroordeelde. En dat ze zich daarbij neerleggen omdat hen is ingeprent dat falen in het ‘land of opportunity’ altijd je eigen schuld is. En dat het bedrijfsleven - Amazon - hun individualisme cynisch uitbuit.

Die sociale kritiek is wel erg impliciet in *Nomadland* verwerkt. Een terminale kankerpatiënt die in haar busje koers zet naar Alaska om te sterven weidt extatisch uit over de schoonheid van de natuur. Dat is pas doodgaan, eenzaam en vrij! Ferns leven is veel kleurrijker, socialer en relevanter dan de veilige nutteleloosheid waar in Europese pensionado’s rondobberben. Voor Fern geen bingo. Nood doet leven.

Anderzijds: een expliciete politieke agenda maakt een film onuitstaanbaar prekerig. Je kan *Nomadland* verwijten met romantische kitsch een veel rauwere realiteit te verhullen. Maar het is ook een tedere, melancholieke film die een uitgerangeerd Amerika aan het woord laat en de schoonheid van een marginaal bestaan evoceert. Al met al een product waar Hollywood en Disney mee voor de dag kunnen komen: oppervlakkig progressief zonder zich werkelijk uit te spreken.

Te rooskleurig?

‘Nomadland’ is weinig kritisch op Amazon

Stelde *Nomadland* werken bij Amazon te rooskleurig voor om in een distributiecentrum te mogen filmen? Dat verwijt deed de ronde, al dan niet ingestoken door rivalen in de Oscarrace. Amazon staat in de VS in kwade reuk vanwege exploitatie van werknemers en sabotage van vakbonden. De controverse begon met een artikel op filmsite *Vulture* in februari waarin journalist Wilfred Chan stelt dat *Nomadland* de bezorgdienst ontziet, heel anders dan het gelijknamige boek met als ondertitel ‘Surviving America in the Twenty-First Century’. Amazon rekruteert via de website CamperForce actief berooide en op drift geraakte ouderen voor maandcontracten in afgelegen distributiecentra. Op de website oogt dat als plezierige vrijetijdsbesteding dat een centje oplevert, in werkelijkheid worden ze uitgevoerd. Dagelijks lopen ze een halve marathon terwijl ze digitaal worden opgejaagd, gekoeioneerd en bespioneerd. Het inmiddels afgedwongen uurloon van 15 dollar geldt als redelijk, dat wel. Jessica Bruder tekent het ver-

haal op van de 64-jarige Linda May - op wie filmpersonage Fern deels is gebaseerd - die in Amazons ziekenboek behandelt en RSI oploopt van het vele scannen. May heeft in de film een cameo (kort optreden) bij Amazon; in het boek noemt zij dat bedrijf „de grootste slavendrijver van het land”. Want Amazon zou op een berooid, oud en makkelijk te manipuleren ‘plug-and-play’ arbeidsleger parasiteren dat zijn eigen huisje meeneemt, opduikt waar nodig en te kort werkt om zich te organiseren. Filmmaker Chloé Zhao stelt dat haar film impliciet best sociaal-kritisch is, „maar met een mooie zonsopgang op de achtergrond”. Goed opletten dus. Actrice en producent Frances McDormand benadrukt dat Amazon ‘hard werk’ eist, maar wel degelijk loon betaalt. Wat nobel is. Toch is de film ook niet echt pro-Amazon. We zien McDormand door een hal struinen, pauzeren, uitgeput naar haar busje sloffen. Ze valt niet flauw, krijgt geen RSI: *Nomadland* heeft geen kritiek op Amazon. Maar reclame is het evenmin.